

Per un Llenguatge

No

Sexista

Ajuntament de Sant Hilari Sacalm.

Àrea d'Acció Social

Actuacions incloses en el Pla Comarcal de Polítiques de Dones

2010

Primera edició 2010
Àrea d'Acció Social
ciutadania@santhilari.cat

Aquesta publicació ha comptat amb el suport de l'Institut Català de les Dones

Amb la col·laboració de

ÍNDEX

PÀGINA

L'alcalde	-----	4
Justificació	-----	5
Introducció	-----	6
Tractaments	-----	7
Neutralitat	-----	7
Noms genèrics i col·lectius	-----	8
Noms d'oficis, càrrecs i professions	-----	10
Llista d'oficis, càrrecs i professions	-----	11
Formes dobles	-----	14
Textos tancats, adreçats a una persona concreta, coneguda	-----	15
Alguns dubtes gramaticals	-----	16
Articles i preposicions	-----	16
Adjectius	-----	17
Altres formes de fer servir un llenguatge sexista	-----	18
Bibliografia	-----	19
Recursos en línia	-----	20
Legislació vigent	-----	21

Sens dubte, la igualtat constitueix avui un valor essencial per a un veritable progrés del conjunt de la societat.

En aquest sentit, és just reconèixer que en els últims anys moltes administracions públiques hem treballat i treballem amb plantejaments que tenen la igualtat com objectiu fonamental. Això permetrà valorar la participació de la dona en els diferents àmbits, conèixer millor la nostra realitat social i econòmica i adoptar mesures per a afavorir la igualtat entre ambdós sexes. Però al mateix temps, resulta innegable que encara és molt llarg el camí que ens separa d'una igualtat real quant a drets i oportunitats en la vida diària de dones i homes.

Considerem que l'equitat de gènere és un tema fonamental. Hem de seguir lluitant per aconseguir aquest objectiu. Demostrant-ho en la nostra manera d'actuar, i en la nostra manera de ser, doncs tant dones com homes enriqueixin l'equip humà de la nostra societat.

Aquesta transformació social, responsabilitat de tota la ciutadania i dels poders públics, s'enfronta en l'actualitat a un gran repte: eradicar la violència de gènere, una xacra que sofreixen en primera persona milers de dones i que té la seva expressió més cruel en l'assassinat

Aquest és el desafiament que tenim per davant dones i homes: caminar cap a un model de societat més just i igualitari, cap a un futur millor per a totes i tots.

Joan Garriga
Alcalde

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'J' and 'G' intertwined, with a horizontal line across the middle. The signature is written over a faint circular outline.

JUSTIFICACIÓ

El llenguatge és un fet cultural que transmet valors. L'ús que en fem conté una important càrrega social i pot fomentar les relacions de dominació i discriminació que arrossega la nostra societat. No s'hi valen excuses, ens hem d'esforçar a utilitzar les formes correctes que ens ofereix la llengua per a no ser còmplices d'aquesta discriminació que col·lectivament hem convingut que volem deixar enrere.

El llenguatge, reflex de la societat en què vivim, és un termòmetre de l'evolució de la societat, evolució que depèn únicament de cadascú/na de nosaltres, som el que parlem.

Massa sovint, el llenguatge, ajuda a la permanència de certs valors i estereotips en favor de la discriminació. Creiem, per tant, que l'Administració ha de posar eines i recursos per tal que, no només amb les polítiques envers la ciutadania, sinó també amb la manera de comunicar-nos-hi i d'atendre-la, ajudem a aconseguir una societat més igualitària i justa.

INTRODUCCIÓ

El català, com a llengua romànica, és una llengua de gènere, és a dir, que els substantius, adjectius, articles i pronoms varien segons el gènere. I malgrat això, utilitzem la forma gramatical masculina com a genèrica i, per fer referència a persones i col·lectius, s'utilitzen les formes corresponents al masculí amb pretès valor genèric. El resultat és l'absència de les dones en el discurs. El llenguatge no és una manifestació neutra, és un reflex de la realitat, dels valors que caracteritzen la nostra societat. Per tant, és també delator dels nostres prejudicis i pot esdevenir un element perpetuador de les nostres discriminacions. Però la llengua en sí no és sexista, ja que disposa d'eines suficients perquè diem allò que volem dir de la manera com ho volem dir.

En aquesta guia hi trobaràs els recursos que ho faran possible. La utilització d'un llenguatge no sexista, especialment en àmbits de major responsabilitat social com pot ser l'administració, les empreses, escoles, etc. contribuirà a l'assoliment de la igualtat de gènere com a valor real i inqüestionable en la societat.

Aquesta guia ha estat elaborada a partir d'altres documents. La pretensió no és crear un document nou sinó adaptar i compartir els que ja existeixen. En definitiva, esdevenir una eina viva, dinàmica i, sobretot, útil. Per això la voluntat és que la seva actualització sigui constant.

GUIA DE LLENGUATGE NO XESISTA

TRACTAMENTS

- Tota persona és *senyor* o *senyora*. Queda fora d'ús la forma *senyoreta*.
- El tractament de *don* o *donya* no existeix en el català actual.
- El tractament *En (N')* o *Na (N')* no ha de figurar en els escrits.
- L'ús de nom i cognoms ha de ser igual per als homes i per a les dones: cal evitar en un mateix escrit formes diferents com *demanu per Bruguera* (cognom) o *per Pilar* (nom).
- La dona casada no perd els seus cognoms. En els textos de l'administració cal eliminar expressions com *la senyora Maria Codina de Jordi Pladevall*; el *de* indica dependència.
- No escau qualificar la dona com a *esposa de* i l'home no. Es pot dir, per exemple, *local propietat de Joana Timó i de Toni Busquets*.
- Els termes adequats per a indicar el sexe de les persones són *home (H)* i *dona (D)*, però no denominacions com *baró*, *mascle*, *femella*...
- Per a les persones casades la denominació *espòs/esposa* és correcta, però és més genuí l'ús de *marit i muller*.

NEUTRALITAT

- Cal evitar que els escrits semblin adreçats a persones d'un sol gènere. Un escrit no és adreçat als funcionaris, sinó *als funcionaris i funcionàries*. Però si els destinataris són tots homes cal escriure, per exemple, *als funcionaris*, o si totes són dones *a les funcionàries*.
- Res no obliga a avantposar la forma masculina a la femenina. Tant es pot utilitzar *les mares i pares* com *els pares i mares*. Es recomana que si la majoria

dels destinataris són dones vagi primer el femení i si la majoria són homes vagi primer el masculí.

En impresos on la persona ha d'escriure les seves dades:

<u>cal evitar</u>	<u>i substituir-les per</u>
el sotasignat	nom i cognoms
el sol·licitant	nom i cognoms
nascut a	lloc de naixement
domiciliat a	amb domicili a
el propietari	propietat de
llicenciat/llicenciada	llicenciatura en

NOMS GENÈRICS I COL·LECTIUS

Per tal d'evitar un excés de formes dobles sovint és útil:

...la paraula persona

en lloc de

els afectats i les afectades
l'interessat o la interessada
els funcionaris i les funcionàries
els adults i les adultes
els aturats i les aturades
els voluntaris i les voluntàries

es pot usar

les persones afectades
la persona interessada
les persones funcionàries
les persones adultes
les persones a l'atur
les persones voluntàries

...la paraula part

en lloc de

l'arrendatari
el demandant
els contractats
l'obligat la

es pot usar

la part arrendatària
la part demandant
es parts contractants
part obligada

...la paraula equip

en lloc de

els metges i les metgesses
els professors i les professores

...la paraula cos**es pot usar**

l'equip mèdic
l'equip docent

en lloc de

els tècnics i les tècniques
els enginyers i les enginyeres forestals

es pot usar

el cos tècnic
el cos d'enginyeria forestal

També hi ha altres termes col·lectius, genèrics i abstractes que podem utilitzar:

en lloc de

administratiu/ administrativa
els/les adolescents
advocat/advocada
afiliats/afiliades
alcalde/alcaldeessa
alumne/alumna
amic/amiga
assessor/assessora
assistents/assistentes
català/catalana
ciutadà/ciudadana
conseller/consellera
el/la conserge
els/les descendents
director/directora
empresari/empresària
els/les escolars
estudiant/estudianta
funcionari/funcionària
el/la gerent
home/dona
els/les immigrants

es pot usar

administració
adolescència
advocacia
afiliació
alcaldia
alumnat
amistat
assessoria
públic assistent
poble català
ciudadania
conselleria
consergeria
descendència
direcció
empresariat
comunitat escolar
població estudiantil
funcionariat/personal funcionari
gerència
humanitat/espècie humana
població immigrada

informe del tècnic	informe tècnic
el/la jove	joventut
ministre/ministra	ministeri
nen/nena	infància
polític/política	classe política
president/presidenta	presidència
professor/professora	docència/personal docent/professorat
regidor/regidora	regidoria
secretari/secretària	secretaria
el/la titulat	titulació
treballador/treballadora	personal de plantilla
tresorer/tresorera	tresoreria
tutor/tutora	tutoria
veí/veïna	veïnat/veïnatge
voluntari/voluntària	voluntariat

Paraules abstractes que poden ser d'ajut: agrupació, assemblea, autoritat, ciutadania, col·lectiu, col·lectivitat, comunitat, conjunt de, cos tècnic, delegació, direcció, efectiu, empresariat, equip, funcionariat, gent, gerència, grup, humanitat, infància, joventut, majoria, membre, ministeri, personal, plantilla, població, poble, professió, públic, representació, servei, veïnat...

Indefinites: tothom, qualsevol, cadascú, ningú, cap...

Tractament de vos: la presidenta del Consell Comarcal **us** convida...

NOMS D'OFICIS, CÀRRECS I PROFESSIONS

Per referir-nos de manera abstracta a alguna categoria professional utilitzem la forma masculina, que cal entendre com a no marcada gramaticalment.

Exemple:

El complement específic de tècnic auxiliar de sanitat i el de tècnic auxiliar d'activitats socials no són exactament iguals.

Sempre que es fa referència directa a la persona que ocupa o pot ocupar

aquell càrrec o categoria professional, s'ha d'adoptar el gènere adequat per a l'expressió del càrrec.

Exemple:

M. Rosa Llovera i Marín, tècnica superior d'organització.

La formació d'aquests noms es fa tenint en compte el sufix variable o invariable. Podem classificar els noms de càrrecs, oficis, professions i ocupacions en variables i invariables, segons si tenen una sola forma o dues formes per a tots dos gèneres.

LLISTA D'OFICIS, CÀRRECS I PROFESSIONS

noms variables

acompanyant	acompanyanta
adjudicatari	adjudicatària
adjunt	adjunta
administrador	administradora
administratiu	administrativa
advocat	advocada, advocadessa
agrònom	agrònoma
ajudant	ajudanta
alcalde	alcaldessa
ambaixador	ambaixadora
aparellador	aparelladora
aprenent	aprenenta
arquitecte	arquitecta
arxiver	arxivera
assessor	assessora
assistent	assistentia
autor	autora
bibliotecari	bibliotecària
bidell	bidella
bomber	bombera
caixer	caixera
cambrer	cambrera

catedràtic	catedràtica
capità	capitana
caporal	caporala
cirurgia	cirurgiana
comandant	comandanta
conductor	conductora
conseller	consellera
coordinador	coordinadora
delegat	delegada
dependent	dependenta
dipositari	dipositària
diputat	diputada
director	directora
doctor	doctora
empleat	empleada
empresari	empresària
encarregat	encarregada
enginyer	enginyera
escriptor	escriptora
estudiant	estudianta
facultatiu	facultativa
farmacèutic	farmacèutia
fotògraf	fotògrafa
funcionari	funcionària
general	general
gestor	gestora
informador	informadora
informàtic	informàtica
inspector	inspectora
interventor	interventora
jutge	jutgessa
lletrat	lletrada
magistrat	magistrada

metge	metgessa
ministre	ministra
missatger	missatgera
mosso d'esquadra	mossa d'esquadra
músic	música
notari	notària
oficial	oficiala
operari	operària
pedagog	pedagoga
perit, pèrit	perita, pèrita
president	presidenta
professor	professora
propietari	propietària
psicòleg	psicòloga
psiquiatre	psiquiatra
regidor	regidora
secretari	secretària
sergent	sergenta
sotsoficial	sotsoficiala
supervisor	supervisora
tècnic	tècnica
tinent	tinenta
tinent d'alcalde	tinenta d'alcalde
treballador	treballadora
tresorer	tresorera
xofer, xòfer	xofera, xòfera

noms invariables

- ent: agent, gerent, resident, suplent,
- il: edil, agutzil,
- ant: aspirant, conferenciant, delineant, ensenyant, dibuixant, fabricant, representant, estudiant, vigilant, donant, sol·licitant, governant,
- ar: auxiliar

- Al: caporal, corresponsal, fiscal, vocal,
- aire: brossaire, escombraire,
- ble: comptable
- ense: forense
- ista: analista, artista, contractista, pensionista, periodista, recepcionista, telefonista,
- ol: cònsol
- ta: atleta, escorta, paleta, poeta, terapeuta,

També són invariables: cap, conserge, lider, guarda, guàrdia, policia, portaveu.

No tots els substantius acabats en -al, -ant i -ent són invariables. Hi ha noms amb aquestes terminacions que tenen forma femenina.

FORMES DOBLES

Per fer que apareguin en un text les dues formes (masculina i femenina), hi ha diverses solucions:

- adjuntar la terminació femenina a la forma masculina mitjançant una barra: Senyor/a. Va bé per als encapçalaments.

- posar senceres les dues formes amb la barra al mig: Senyora/Senyor, amb una sola puntuació final.

- si la salutació té més d'una paraula, va bé escriure senceres les dues formes una sota l'altra i cada una amb puntuació:

Benvolguda veïna,

Benvolgut veí,

- en les formes dobles amb barra, si la femenina presenta variacions (de lletres o accents) s'indica a partir de la vocal tònica (*benvolgut/uda, amics/igues,*) i, si no, només amb la terminació a (singular) o es (plural): *tècnic/a*.

Ara bé, com que totes aquestes solucions tenen l'inconvenient que presenten la forma femenina com a secundària, és millor fer ús de les dues formes senceres, sense abreujar i coordinades. És clar que repetir-ho massa pot fer el text enfarfat i feixuc. Cal fer-ho amb moderació.

- dins un text, la doble forma és usada solament en la paraula principal, generalment un substantiu. Els altres elements de la frase fan la concordança amb el plural masculí (**els** regidors i regidores que surtin **elegits** seran **convocats**...).

- pel que fa a la concordança aquesta es farà d'acord amb el sexe que s'hagi utilitzat en segon lloc i posarem la variació de gènere en altres punts del text.

Exemple: *Els tècnics i les tècniques **convocades** per la Regidoria a la reunió del proper dilluns han de...*

Exemple: *Quan les candidates i candidats **presentats** al concurs hagin estat **seleccionats**, el jurat **els** podrà entrevistar. Els aspirants que es presentin primers...*

S'ha d'entendre que les llistes que es presenten en aquest document són una guia de les possibilitats que es poden trobar. És recomanable començar la redacció amb doble forma i després abandonar-la i continuar només amb el masculí plural com a genèric. Observem que els complements nominals (*presentats, seleccionats...*) van en masculí plural, d'acord amb la regla gramatical de la concordança.

Recordem també que en textos llargs podem recórrer als noms genèrics i col·lectius.

TEXTOS TANCATS, ADREÇATS A UNA PERSONA CONCRETA, CONEGUDA

Quan la persona destinatària d'un text administratiu (una carta, un ofici, una citació, una comunicació personal...) o la persona a qui es fa referència en un text d'aquesta mena és una persona concreta, coneguda, cal fer servir les formes femenines del càrrec, l'ofici, la professió o l'ocupació que exerceix si aquesta persona és una dona.

Cal respectar, per tant, la concordança de gènere o bé la forma femenina de l'article quan la persona concreta que ocupa un càrrec o que exerceix una

ocupació és del sexe femení.

- ha incoat un expedient disciplinari a la senyora Carme Roig, **funcionària** de l'Ajuntament

- **la cap** de l'Oficina d'Atenció Ciutadana, Raquel Esperalba, ha redactat l'informe...

- També assistirà a l'acte **la responsable** del Servei d'Informació i Recursos per a Joves (SIDRAL), la senyora Teresa Vallbé i Pérez

- Sra. Montserrat Puig Pla, **primera tinenta** d'alcalde i **presidenta** de l'Institut Municipal de Promoció Econòmica de l'Ajuntament

- Us trameto, adjunt, l'informe tècnic emès el 15 de març d'enguany per l'**arquitecta** municipal, la Sra. Núria Brossa i Borràs.

- Anna Torrelles, **regidora** de Sanitat i Serveis Socials

ALGUNS DUBTES GRAMATICALS

En el cas de les formes invariables (paraules que tenen la mateixa forma per al masculí i

per al femení), les podem fer servir sempre que en el text no hi hagi cap altre element

(adjectius, articles, etc) que tingui flexió de gènere. Exemples:

Una vacant de gerent

Servei per a alumnes

Reunió amb professionals del sector

Però en el cas que sí que hi hagi articles o adjectius (o altres formes), haurem de fer

servir les dues formes (masculina i femenina)

Enlloc de

El gerent ha de signar el document

Els especialistes de l'àrea

Proposem

El / la gerent ha de signar el document

Les i els especialistes de l'àrea

ARTICLES I PREPOSICIONS

Quan l'article va precedit d'una preposició, no cal repetir la preposició en les formes dobles.

En lloc de

Signatura del pare o de la mare
Sala per a les treballadores i pels treballadors

Proposem

Signatura del pare o la mare
Sala per a les treballadores i
els treballadors

Es pot fer servir únicament l'article corresponent al primer element enumerat, sobretot si es tracta d'enumeracions complexes, per tal de facilitar la lectura del text.

Enlloc de

Signatura del pare o de la mare
Sala per a les treballadores i els treballadors

Proposem

Signatura del pare o mare
Sala per a les treballadores i
treballadors

ADJECTIUS

No és necessari que tinguin una forma doble. Amb l'objectiu de facilitar la lectura, es recomana fer servir una única forma i fer-la concordar amb el substantiu més proper.

Enlloc de

La funcionària encarregada o el funcionari encarregat

Autors contemporanis i autores contemporànies

Les candidates escollides i els candidats escollits

Quan siguin nomenades les conselleres i nomenats
els consellers

Proposem

La funcionària o funcionari
encarregat

Autors i autores
contemporànies

Les candidates i candidats
escollits

Quan siguin nomenades les
conselleres i consellers

Podem repetir l'adjectiu, en la seva forma masculina i femenina, sobretot si es vol donar un efecte emfàtic a la frase (exemple: benvolgudes amigues i benvolguts amics és més emfàtic que "benvolguts amics i amigues").

També haurem de posar les dues formes de l'adjectiu en el cas d'encapçalaments de cartes dirigides a persones indeterminades. Exemple Benvolgut soci, benvolguda sòcia.

ALTRES FORMES DE FER SERVIR LLEGUATGE SEXISTA

Quan parlem de llenguatge sexista, no només ens referim a fer servir el masculí com a genèric, hi ha altres formes de fer servir el llenguatge de forma discriminatòria.

Una bona manera de saber si una frase és sexista és fer la següent comprovació: intercanviar els llocs que ocupen en la frase l'home i la dona. Si la frase canvia de significat, és que era sexista.

Exemples:

- Paraules que canvien el seu significat segons s'apliquen a un home o a una dona: minyó / minyona, home públic / dona pública, un qualsevol / una qualsevol.
- En certes professions el femení té connotacions pejoratives: *un peixater* és l'home que ven peix, mentre que una *peixatera*, a més de l'ofici, potser és una dona ordinària o grollera.
- Utilitzar diferent tractament pels homes i les dones: *la Senyoreta Garcia i el Senyor (no Senyoret!) Capdevila*.
- Fer servir el femení per a insultar o desqualificar: "*coses de dones*" = *coses sense importància*, "*ets una nena*" dit a un nen que plora, per exemple.
- Buits lèxics, paraules amb connotacions positives que no tenen corresponent en femení: *homenia, cavallerositat, home de bé, etc.*
- I també paraules amb connotacions negatives que no tenen corresponent en masculí: *harpia, mala*.

BIBLIOGRAFIA

- **Ús igualitari del llenguatge =.** Ajuntament de Cornellà. Setembre 1996.
- **Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos.** Josep M. Mestres. Joan Costa. Mireia Oliva. Ricard Fité.
- Editorial Eumo. Universitat de Barcelona.
- Universitat Pompeu Fabra. Associació de Mestres
- Rosa Sensat. Setembre 1995.
- **Llibre d'estil de l'Ajuntament de Barcelona.** Joan Solà. Edició: Ajuntament de Barcelona i Consorci per a la Normalització Lingüística. Febrer 1995.
- **Manual de llenguatge no sexista.** Consell de la Joventut de Barcelona. Febrer del 2006
- **Recomanacions per a un ús no sexista del llenguatge.** Direcció general de política lingüística. Barcelona: Centre UNESCO de Catalunya, 1992
- **Indicacions per evitar la discriminació per raó de sexe en el llenguatge administratiu.** Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1992. .
- **Fem servir el llenguatge igualitari en l'acció sindical !** Herrera, R.; Reñé, T. Barcelona: Unió General de Treballadors de Catalunya; Generalitat de Catalunya. Institut Català de la Dona, 1996.
- **Diccionari de la llengua catalana.** Institut d'estudis catalans. Barcelona, Palma, València: Edicions 3 i 4; Edicions 62; Editorial Moll;

Enciclopèdia Catalana; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995

- **Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos.** Mestres, j.m.; costa, j.; oliva, m. [et al.]. Barcelona: Eumo Editorial; Universitat de Barcelona; Universitat Pompeu Fabra; Associació de Mestres Rosa Sensat, 1995
- **Llibre d'estil de l'Ajuntament de Barcelona.** Sola, J. Barcelona: Consorci per a la Normalització Lingüística i Ajuntament de Barcelona, 1995
- **Nou diccionari de neologismes. TERMCAT. Centre de Terminologia.** Barcelona: Edicions 62, 2001
- **Una propuesta de manual de crítica textual desde la lingüística feminista”, a En femenino y en masculino,** Bengoechea, M., ponències del seminari realitzat a Madrid els dies 17 i 18 de setembre de 1998 i organitzat pel Ministerio de Asuntos Sociales (Instituto de la Mujer).
- **Manual de lenguaje administrativo no sexista,** Medina Guerra, A. M. (coord.), Ayala Castro, M. i Guerrero Salazar, S., Área de la mujer del Ayuntamiento de Málaga i Asociación de Estudios Históricos sobre la Mujer de la Universidad de Málaga. Málaga, 2002.
- **El lenguaje, más que palabras.** EMAKUNDE Institut Basc de la Dona. 2000.

RECURSOS EN LÍNIA

- **Marcar les diferències: la representació de dones i homes a la llengua.** E. Lledó. Secretaria de Política Lingüística. Institut Català de les Dones. Barcelona 2005.
www.gencat.net/llengcat/publicacions/marcar/index.htm
- **Fitxa 28: Recursos per evitar l'ús sexista del llenguatge: les dobles formes.** Servei de Llengües i Terminologia de l'UPC en línia.
www.upc.edu/slt.
- **Perquè les paraules no se les enduu el vent...Per un ús no sexista**

de la llengua. T. Meana Suárez. Ajuntament de Quart de Poblet.

www.nodo50.org/xarxafeministapv/IMG/pdf/lenguaje_no_sexista.pdf

- **Diccionari en línia de l'Institut d'Estudis Catalans** <http://dlc.iec.cat>
- **Recomanacions per un ús no sexista del llenguatge.** París: Servei de Llengües i Documents, UNESCO
- www.unescocat.org/ct/docs/llenguatgeosexista.pdf
- [Diccionari en línia de la llengua Catalana, Enciclopedia Catalana](http://www.enciclopedia.cat)
- (<http://www.grec.net/home/cel/dicc.htm>).
- **Fitxa 28: Recursos per evitar l'ús sexista del llenguatge: les dobles formes.** Servei de Llengües i Terminologia de l'UPC (en línia): www2.upc.edu/slt.
- **Llenguatge no sexista. La comunicació: un recurs per a la igualtat.** Institut Balear de la Dona. Palma de Mallorca, 2001.

LEGISLACIÓ VIGENT

- - **Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya 2005-2007**, aprovat per l'acord de Govern el 22 de març de 2005. www.gencat.net/icdona/indexpla.htm
- - **Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea**, proclamada a Niça el 7 de desembre de 2000 (DOCE C 364 de 18 de desembre de 2000), www.infoeuropa.org/catala/abc/carta.htm
- - **Declaració Universal dels Drets Humans** www.unhchr.ch/udhr/lang/cln.htm
- **Ordre de 22 de març de 1995 per la qual s'adequa la denominació dels títols acadèmics oficials a la condició masculina o femenina de qui els obtingui** (BOE 74/95 de 28 de març de 1995), www.upv.es/miw/infoweb/sa/titulos/orden22031995.pdf.